

גוף זר

נטע בכרך | מיכל טמיר

אוצרת: נעמה הנמן

במהלך זוגי חוברות נטע בכרך ומיכל טמיר בתערוכה "גוף זר" למפגש עם ציר העולם – דיאלוג לימינלי בין הידוע לנסתר, בין חיים למוות. באמצעות מיתולוגיות קדמוניות ומפגש מחודש עם הטבע ועם הגוף שזרות האמניות סיפורי חיים אישיים ועכשוויים, מפרקות ומרכיבות פחדים ותקוות, עבודות ישנות לחדשות.

הפסיכיאטר והנירולוג, ארנסט ינטש, הביא לעולם את המונח "אלביתי" לתיאור תחושת הבעתה הנחוות במפגש עם דבר-מה, שאיננו יודעים להסבירו בשל היעדר ניסיון או מחמת מגבלות החושים. ינטש ייחס את המונח שטבע למצבים של אי-ודאות אינטלקטואלית, לרגעים שבהם השכל אינו מצליח למצוא היגיון בהתרחסות מסוימת. זיגמונד פרויד, אבי הפסיכואנליזה, אימץ את המונח והרחיב אותו מעבר לאינטלקט, למרחבי התרבות, הספרות ונפש האדם. לא כל דבר חדש הוא בהכרח בלתי נעים, קבע פרויד. כדי שיהפוך לכזה נדרש מרכיב נוסף – מוכרות. תחושת אי-נוחות מתעוררת מול דבר שנדמה לנו כידוע, אך מתגלה כזר.

המתח המתקיים בין המאקרו למיקרו במפגש עם העבודות שמציגות בכרך וטמיר מייצר ניגוד דומה בין המוכר למתגלה ולחדש. הדמויות הסוריאליסטיות המוגדלות, הטבע הפראי השולח זרועות לכל עבר, הצבעים העזים והרוויים – כל אלה ממלאים את חלל הגלריה בתחושת חיות ופומפוזיות מנקודת מבט מרוחקת. אולם צעד נוסף למפגש אינטימי עם כל ציור ופסל מגלה, כי המוכר הוא בה בעת אחיזת עיניים. החוויה החושית משתנה אל מול הגודל והחומריות השופעת. מבעד לשכבות הצבע וכובד המצע נחשפות נשמות.

סיפורי המיתולוגיה, העוסקים בזליגה בין האנושי לטבעי, משמשים יסוד לציוריה ולפסליה של נטע בכרך. באמצעות טרנספורמציה לגוף חומרי אחר, בדמות טבע, זוכות הדמויות שבסיפורים לחיים מחודשים. דרך סיפורה של קליתאה – נימפת הים, שהאלים הופכים לחמנייה במחוות רחמים על אהבתה הנכזבת לאל השמש הליוס – מתבוננת בכרך במעגל הנצחי, הנע בין התפוררות ללידה מחדש. ברגע שכמו לקוח מסצנה תיאטרלית, מתכנסת בחצות היום משפחתה של מיכל טמיר – האחיות והילדים – סביב מיטת האם לפרידה אחרונה. שעות אינטימיות אלו הן נקודת המוצא לסדרת ציורי דיוקן על ערש דווי. טמיר מנציחה את רגע המעבר ובוחרת את נקודת המבט של המשתתפים במפגש עם פני המוות, את ההשלמה ואת שחרור הגוף.

יחד בוחרות בכרך וטמיר לשהות במרחבי הסף, במקומות הנדמים כידועים ובכאלו שאינם. נראה כי בשנתיים האחרונות תחושת ההשתנות המבעיתה חדרה את כותלי הסטודיו שלהן, וההבחנה המקובלת בין המוכר ללא ידוע התערערה. בהחלטה משותפת הן בוחרות לגשש ולהסיט את המסך הכבד שהונח בין שני המרחבים, להביט באומץ אל מאחורי הקלעים. הן מחפשות היגיון ומוכרות גם בגוף הזר המונח לפנייהן, בטבע החדש שצומח, מערערות על התעדוף בין קדמי לאחורי, מטילות ספק בקטלוג שבין טוב לרע ומקבעות את הרגע החמקמק של המעבר. הן חושפות עבור עצמן, ובתוך כך גם עבורנו, רגע נדיר של גילוי פנים.

נעמה הנמן